

Trường trung học Chasseloup-Laubat đầu thập niên 50

Nguyễn Văn Tương

Trường này được xây cất vào cuối thế kỷ 19, ít năm sau trường trung học Mỹ Tho, khi chánh quyền thuộc địa an bài bộ máy cai trị ở Nam kỳ. Cơ sở trường ốc chiếm một sớ đất khá lớn ở vị trí hàng đầu của thủ đô Saigon, bên hông Phủ Tổng thống, về hướng Tây-Bắc. Trước khi người Pháp sang đây, tại khu đồi này là Dinh Ông Thượng, tức dinh của Tả quân Lê Văn Duyệt, tổng trấn Gia Định thành, thế cho nên vườn hoa Tao Đàn còn được người Saigon gọi là Vườn Ông Thượng. Khi xây cất trường trung học Mỹ Tho, chánh quyền thuộc địa không chọn danh tánh một nhân vật nào để đặt tên cho trường ấy, cho đến mãi năm 1943 mới đặt tên là Le Myre de Villers. Còn cơ sở trường trung học Saigon ngay từ đầu mang tên Chasseloup-Laubat (1805-1873), danh tánh của một tổng trưởng bộ hàng hải Pháp, người thuộc dòng dõi quý tộc đã thuyết phục hoàng đế Nã Phá Luân đệ tam lập thuộc địa ở

Nam kỳ và Cao Miên. Chắc không có ai tiêu biểu chủ nghĩa thực dân hơn nhân vật này, cho nên vào thập niên 60 trường mang tên mới là trường trung học Jean-Jacques Rousseau, để nghe hơn.

Cũng như các trường trung học Pétrus Trương Vĩnh Ký, Mỹ Tho, Cần Thơ, Taberd Saigon hay Marie Curie, trường trung học Chasseloup-Laubat là nơi đào tạo biết bao nhiêu thế hệ nhân tài trong nước cũng như hải ngoại, đủ mọi ngành nghề hoạt động, đủ mọi xu hướng chính trị. Vào niên khóa 1950-51, trong toàn bộ miền Nam, chỉ có trường trung học Chasseloup-Laubat mở lớp luyện thi tú tài toàn phần Pháp cho cả ba ban triết, toán và khoa học, còn các trường trung học khác chưa có đủ ban giảng huấn để mở lớp cấp này. Vả lại cộng lại tất cả số học sinh tại miền Nam ở cấp này thì chỉ vừa đủ mở mỗi ban một lớp mà thôi. Thế là tôi được vào học trường Chasseloup-Laubat ban khoa học, dọn đường sau này học y khoa. Nói là ban khoa học chớ cũng có các môn triết và toán. Lúc bấy giờ học sinh ai cũng ngán môn triết, vì ở tuổi đôi mươi hay lớn hơn một ít biết cái chi mà triết với lý! Giáo sư Maugis dạy triết, đầu không chải gỡ, mặc áo sơ mi bỏ ngoài, hằng ngày thường xách va-li đi dạy thay vì mang cặp, có vẻ bất bình thường. Có người nói vì không bình thường nên giáo sư Maugis mới được phân công dạy triết! Có người khác nói chính vì dạy triết thết rồi hóa ra không bình thường! Thực ra chuyển từ văn học sang triết học, học sinh như chơi vui giữa dòng. Hôm trả bài luận triết đầu tiên, giáo sư Maugis gọi tên người bạn cạnh tôi đứng dậy. Không ai biết chuyện gì sẽ xảy ra. Bỗng thấy giáo sư đứng dậy cúi đầu chào anh ấy, khen bài luận và cho biết số điểm. Giáo sư ngồi xuống. Anh ấy ngồi xuống. Giáo sư gọi tên tôi. Tôi đứng

dậy. Giáo sư cũng đứng dậy, khen bài khá, nhưng kém bài kia nửa điểm. Rồi từ đó điểm mấy bài kia tuộc dốc một cách thâm, như leo núi Hy Mã Lạp Sơn mà đứt dây an toàn vậy. Các nữ sinh chê giáo sư triết thiếu tính hào hoa!

Ở trường này đạo ấy thường có thay đổi giáo sư, có khi kể cả giữa năm học. Ở lớp kể bên có lần thay đổi trong những điều kiện cười ra nước mắt. Sáng hôm ấy học trò đứng sắp hàng trước lớp chờ giáo sư, nhỏ đứng trước lớn đứng sau. Bỗng từ trên văn phòng giám học, một cô gái người Pháp đi ra có ông giám học đi theo chỉ lớp, rồi ông giám học trở lại văn phòng. Cô gái nhanh bước tới lớp thì bọn con trai đứng sau nói với nhau: Đẹp như thế này làm sao thi tú tài cho nổi? Đứa khác nói với giọng đàn anh: Em của tôi đây! Để cho tôi dạy kèm đó! Đường như cô gái ấy nghe, nhưng vẫn giữ thái độ nghiêm trang. Cô không vào hàng mà đi thẳng tới trước cửa lớp. Cô đứng lại rồi bảo học trò: Hãy vào! Té ra không phải học trò mới mà lại giáo sư mới! Nói chung học trò tôn trọng kỷ luật, không có phá quấy, cũng không có kỳ thị chủng tộc. Ngoài học sinh người Pháp, có học sinh người Việt, Lào, Trung Hoa, Cao Miên, cả Ấn Độ nữa. Vào đầu thập niên 40, Thái tử Norodom Sihanouk đã học tại đây. Sau này sang Pháp, liên lạc với các phân khoa luật, tôi được biết có một khoa trưởng là bạn đồng song với tôi.

Tôi được điểm cao về các môn toán, lý, hóa, nhờ tôi thích làm các bài tập về những môn này tại nhà. Giáo sư Giraud dạy lý, hóa, thấy tôi siêng học và phần nào biết gia cảnh của tôi, hứa sẽ can thiệp với giáo sư Jacquin, hiệu trưởng, cho tôi được tuyển dụng niên khóa tới làm giám thị tại trường để có thể tiếp tục học y khoa, như anh Văn Văn Cửa, sau này làm Y sĩ Đại tá Sư đoàn dù, rồi Đô trưởng Saigon. Nhưng rất tiếc là tôi chỉ được điểm trung bình về các môn sử và địa, mà giáo sư hai môn này chính là hiệu trưởng phụ nhân. Cuối tháng 6 năm 1951, tôi thi đỗ bằng tú tài toàn phần Pháp hạng bình thứ. Lễ phát thưởng cuối năm được tổ chức trọng thể tại rạp Thống Nhất đại lộ Norodom Saigon. Đại tướng De Lattre de Tassigny, Cao Ủy Pháp tại Đông Dương, chủ tọa buổi lễ, kêu gọi thế hệ trẻ Việt Nam lãnh trách nhiệm lèo lái đất nước. Sắp có biến chuyển mới trong cuộc diện nước nhà mà tuổi trẻ đâu biết gì!

Tôi đã có chỗ dạy học tại một trường tư thục lớn ở thủ đô và kèm trẻ tại một tư gia gần trường Chasseloup-Laubat. Ba tháng sau, tôi nhận được lệnh nhập ngũ vào trường sinh viên sĩ quan trừ bị Thủ Đức. Thế là giả từ chương trình dạy học tư thục, kèm trẻ tại gia, làm giám thị trường Chasseloup-Laubat, chuẩn bị sách vở học ngành y khoa, như cô bé Perrette bán sữa giả từ kế hoạch nuôi gà, nuôi heo, nuôi bò. Nhờ vừa mới đỗ bằng Lý-Hóa-Sinh, anh tôi được đi học ngành quân y ở Hà Nội. Tôi bắt buộc phải chuyển hướng theo tình thế mới. Trước ngày nhập ngũ, tôi chạy ghi danh tại trường Luật Saigon, rồi mua một số sách luật đem theo lên Thủ Đức tự học nữa. Hy vọng trở thành luật gia thật là mong manh, như chỉ mảnh treo chuông! Thật là một thử thách quan trọng đối với tôi. Trong những ngày này, tôi có nhận được thư của giáo sư Giraud từ Les Sables d'Olonne, miền Vendée, Pháp, gửi sang khuyên tôi bền lòng, chớ có thối chí, đường đời hãy còn dài!

Nguyễn Văn Tương

Promo 51 – Les Ulis, France

(Ghi chú – Tác giả sau này tốt nghiệp trường Đại học Luật khoa Saigon, Tiến sĩ Công Pháp, tham gia chính quyền miền Nam, giảng dạy tại các trường luật Saigon, Huế và Học Viện Quốc gia Hành chính Saigon. Học tập cải tạo từ năm 1975 đến 1980. Định cư tại Pháp từ năm 1983, sau đó giảng dạy tại các trường luật Paris, Poitiers, Angers và Brest.)